

Republika Srbija
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
Uprava za šume

STRATEGIJA RAZVOJA ŠUMARSTVA REPUBLIKE SRBIJE

Beograd, 2006.

Sadržaj

I.	Uvodni deo	4
II.	Potreba za novom strategijom razvoja šumarstva.....	6
2.1.	Realna zabrinutost	6
2.2.	Političke i zakonodavne promene	6
2.3.	Istorijski kontekst	7
2.4.	Postojeća strategija.....	8
2.5.	Nacionalne razvojne inicijative.....	8
2.6.	Značaj šumarstva.....	8
2.7.	Raznovrsnost interesnih grupa	9
2.8.	Svrha.....	9
III.	Osnovni principi šumarskog sektora.....	9
3.1.	Održivost razvoja šuma i šumarstva.....	9
3.2.	Multifunkcionalnost šuma	9
3.3.	Ruralni razvoj i šume	10
3.4.	Javnost informacija o šumarstvu	10
3.5.	Učešće interesnih grupa	10
3.6.	Povećanje površine i proizvodnosti šuma	10
3.7.	Gazdovanje šumama	11
3.8.	Privrženost međunarodnim obavezama i sporazumima.....	11
3.9.	Degradacija šuma i procena uticaja na životnu sredinu	11
3.10.	Očuvanje zdravstvenog stanja šuma	11
3.11.	Naučno istraživanje, obrazovanje i obuka.....	11
IV.	Ciljevi strategije razvoja šumarstva.....	12
4.1	Uloga države u razvoju sektora šumarstva.....	12
4.2	Uloga šumarskog sektora u ekonomskom i društvenom razvoju.....	13
4.3.	Uloga šumarskog sektora i šuma u očuvanju i unapređenju životne sredine i zaštiti prirode.....	15
4.3.1.	Šume u zaštićenim prirodnim dobrima.....	15
4.3.2.	Očuvanje i unapređenje biodiverziteta u šumskim područjima	16
4.3.3.	Zaštitne, socijalne i kulturne funkcije šuma	17
4.4.	Status i briga o šumama	18
4.4.1	Status i briga o državnim šumama	18
4.4.2	Status i briga o privatnim šumama	18
4.5.	Status i briga o divljači.....	19
4.6.	Drvena industrija i tržište proizvoda.....	20
4.7	Obrazovanje i usavršavanje.....	21
4.8	Istraživanje	22
4.9	Informisanje, odnosi sa javnošću i obrazovanje javnosti.....	22

4.10	Međunarodna i regionalna saradnja	23
V.	Podrška implementaciji Strategije	24
5.1.	Sektorsko planiranje	24
5.2.	Investiranje u sektor	24
5.2.1	<i>Privatni sektor</i>	25
5.2.2	<i>Državni sektor</i>	25
5.2.3	<i>Razvojni partneri</i>	25
5.2.4	<i>Međunarodna finansijska pomoć</i>	25
5.3	Sektorska i međusektorska koordinacija	25
5.4	Reforma institucija	26
5.4.1	<i>Uprava za šume</i>	27
5.4.2	<i>Preduzeća za gazdovanje šumama</i>	27
5.4.3	<i>Lokalna vlast</i>	27
5.4.4	<i>Privatni sektor</i>	27
5.4.5	<i>Nevladine organizacije</i>	28
5.5	Šumarsko zakonodavstvo	28
5.6	Međunarodna i regionalna saradnja	28
5.7	Praćenje i ocenjivanje sektora	29
VI.	Završni deo.....	29

Na osnovu člana 45. stav 1, Zakona o Vladi ("Službeni glasnik RS", br. 55/05 i 71/05),

Vlada donosi

S T R A T E G I J U
razvoja šumarstva Republike Srbije

I. Uvodni deo

Uvažavajući činjenicu da se šume i šumsko zemljište u Republici Srbiji, prostiru na oko 2,5 miliona hektara, što čini oko 1/3 teritorije Republike;

uvažavajući potrebu celokupnog društva da se šumama održivo gazduje, odnosno da se njima upravlja i da se koriste na takav način i u takvom obimu da se održava njihova biološka raznovrsnost, unapređuje proizvodnost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i njihov potencijal da u sadašnjosti i budućnosti ispunjavaju ekološke, ekonomske i društvene funkcije;

uviđajući nezadovoljavajuće stanje šuma koje karakteriše visoko učešće šuma lošeg kvaliteta, na neodgovarajući način negovanih veštački podignutih šuma i nedovoljno učešće visoko kvalitetnih i vrednih visokih prirodnih šuma;

smatrajući prioritetom unapređenje stanja šuma kroz odgovarajuću obnovu, negu i zaštitu postojećih i povećanje površine pod šumama pošumljavanjem goleti i za poljoprivredu neproduktivnih i niskoproduktivnih zemljišta;

priznavajući da je šumarstvo, kao privredna grana sa dugom tradicijom, razvijenom strukturom, kadrovskim i drugim potencijalima, stečenim naučnim i stručnim saznanjima, značajan segment održivog razvoja ruralnih područja i Republike Srbije u celini;

prihvatajući činjenicu da šumski ekosistemi predstavljaju osnov zdrave životne sredine i ključni faktor njenog očuvanja i unapređenja i obzirom na značaj opštekorisnih funkcija šuma koje nisu vezane za proizvodnju drveta kao glavnog proizvoda;

uvažavajući činjenicu da je prostor Srbije veoma bogat biološkim diverzitetom, uglavnom sadržanim u šumskim ekosistemima;

uvažavajući univerzalnu prirodu divlje faune, kao neodvojivog i neprocenjivog dela šumskih ekosistema;

uviđajući da postojeći nivo proizvodno-tehnološkog procesa u šumarstvu, usled tehničko-tehnološke i organizacione nesavremenosti i nedovoljno razvijene mreže šumskih puteva utiče na otežano gazdovanje šumama;

shvatajući da je postojeće stanje obrazovanja u šumarstvu, usled dugogodišnjeg ekonomskog posrtanja i međunarodne izolacije, dovelo do stvaranja prekobrojnog i nedovoljno kvalifikovanog stručnog kadra sposobnog da se nosi sa naraslim izazovima i savremenim dostignućima u struci,

priznavajući da je iz istih razloga obim i kvalitet naučno-istraživačkog rada na nezadovoljavajućem nivou i da ne odgovara potrebama;

polazeći od značaja šume i kao ustavne kategorije, a ističući da postojeći zakonodavno-regulatorni instrumenti ne obezbeđuju na odgovarajući način zaštitu i unapređenje postojećih šumskih resursa;

posebno ističući probleme gazdovanja šumama u privatnom vlasništvu koje se prostiru na oko polovini ukupne površine šuma i koje karakteriše loše stanje i usitnjenost poseda, nerešeni svojinski odnosi, što otežava gazdovanje, kao i činjenicu da je država zainteresovana da učestvuje u podsticanju razvoja privatnog sektora, radi ostvarenja ciljeva održivog razvoja;

uvažavajući stav da je namena zemljišta uvek otvoreno pitanje i da se značajne površine zemljišta neracionalno koriste, kao i to da se neophodnost razgraničenja zemljišta smatra važnim preduslovom unapređenja stanja šuma;

shvatajući da se javna preduzeća za gazdovanje šumama u državnoj svojini nalaze u nezadovoljavajućem stanju i tek započetom procesu restrukturiranja;

uzimajući u obzir da drveno-prerađivačka industrija još uvek nije sposobna da učestvuje na adekvatan način u razvoju šumarskog sektora;

posebno shvatajući značaj implementacije svih preuzetih međunarodnih obaveza, kao i značaj međunarodne saradnje u razvoju sektora šumarstva;

priznajući da se samo smanjenjem migracije seoskog stanovništva, poboljšanjem nepovoljne demografske strukture i sveobuhvatnim unapređenjem uslova života u ruralnim oblastima može obezbediti održivi razvoj Srbije;

zastupajući demokratski princip koji svakom građaninu omogućava slobodan boravak i uživanje u šumi, uz uslov da joj ne nanosi štetu;

uvažavajući i posebno ističući činjenicu da su šumski resursi u proteklom periodu pružali ogroman doprinos očuvanju socijalnog mira po cenu ugrožavanja sopstvenog opstanka, i smatrajući da je potrebno da se stabilnim i stalnim finansiranjem aktivnosti na unapređenju i zaštiti šuma, kao resursu od neprocenjive važnosti, obezbedi trajna podrška i omogući neometan razvoj za dobrobit stanovništva na lokalnom, nacionalnom i globalnom nivou;

Sve ovo predstavlja opredeljujuće razloge za definisanje Strategije razvoja šumarstva Republike Srbije (u daljem tekstu: Strategija).

II. Potreba za novom strategijom razvoja šumarstva

2.1. Realna zabrinutost

Ukupna površina šuma u Srbije iznosi 2.360.400 ha, a šumovitost 26,7%, što je nešto niže od prosečne šumovitosti Evrope. Površina državnih šuma, sa kojima gazduju javna preduzeća iznosi 1.375.553 ha, što je 51,4% površine šuma i šumskog zemljišta u Srbiji. Ostalom šumskom površinom gazduju privatni vlasnici, druga društvena preduzeća i nacionalni parkovi. U ukupnom šumskom fondu lišćari učestvuju sa 90,7%, (šume bukve su zastupljene sa 27,6% ukupne površine šuma, hrastove šume sa 24,6%, ostali tvrdi lišćari 6,0%, topole 1,9%, ostali meki lišćari 0,6% i mešovite sastojine lišćara 30%) četinari sa 6,0%, a mešovite šume lišćara i četinara 3,3%. Obzirom da je stanje šuma u privatnom vlasništvu manje poznato, detaljnije je prikazano stanje državnih šuma. Šume semenog porekla učestvuju sa 39,6%, izdanačke 34,6%, šumske kulture sa 14,7%, šikare 5,6% i šibljadi 5,5%, što znači da izdanačke i degradirane šume zauzimaju površinu od 45,7%. Prosečna zapremina je 101,7 m³/ha, u šumama semenog porekla 153 m³/ha, u izdanačkim 70 m³/ha. Opšte stanje šuma je nezadovoljavajuće, a sadašnje stanje državnih šuma karakteriše: nedovoljan proizvodni fond, nepovoljna je starosna struktura, nezadovoljavajuća je obraslost i šumovitost, nepovoljno sastojinsko stanje - veliko učešće sastojina prekinutog sklopa i zakorovljenih površina, nezadovoljavajuće zdravstveno stanje.

Povećani pritisak na šume rezultat je teških ekonomskih uslova i povećanih potreba za proizvodima i uslugama od šume. Decenijsko zaostajanje u tehničko-tehnološkom razvoju i nepostojanje komunikacije sa međunarodnom zajednicom usled sankcija Ujedinjenih Nacija, institucionalne slabosti i sporosti u prilagođavanju promenama na globalnom nivou, i sada prisutno upravljanje i gazdovanje šumama u praktičnom, obrazovnom i istraživačkom smislu predstavljaju ograničenje u razvoju šumarskog sektora u Srbiji.

2.2. Političke i zakonodavne promene

Poslednjih godina želja za što bržim pristupanjem EU dovela je do ubrzanog razvoja propisa u svim segmentima društva. Niz zakona direktno utiče na razvoj sektora šumarstva¹.

Pored toga, naša zemlja je potpisnik mnogih međunarodnih dokumenata koji se bave očuvanjem i unapređenjem životne sredine, a koji direktno ili indirektno utiču na razvoj sektora šumarstva.

Najznačajnije međunarodne obaveze koje utiču na sektor šumarstva:

- Agenda 21 (1992)
- Okvirna konvencija UN o klimatskim promenama (1992)
- Konvencija o biodiverzitetu (1992)
- Konvencija o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima (1979)
- Konvencija o močvarnim područjima (Ramsar) (1977)
- Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama - CITES Konvencija (1973)
- Konvencija o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine (1972)

¹ Zakonska regulativa koje utiče na sektor šumarstva; Ustav Republike Srbije (1990); Zakon o šumama (1991); Zakon o zaštiti životne sredine (2004); Zakon o strateskoj proceni uticaja na životnu sredinu (2004); Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (2004); Zakon o lovstvu (1993); Zakon o prostornom planu Republike Srbije (1996); Zakon o nasleđivaњу (1995); Zakon o vodama (1991); Zakon o poljoprivrednom zemljištu (1992); Zakon o nacionalnim parkovima (1993); Zakon o sredstvima u svoјini Republike Srbije (1995); Zakon o privrednim druштвима (2004); Zakon o reproduktivnom materijalu шумског дрвећа (2004)

- Rezolucije Ministarske konferencije o zaštiti šuma u Evropi (1990, 1993, 1998, 2003)
- Direktiva Saveta Evrope br. 43/92 o zaštiti prirodnih staništa i staništa divlje flore i faune (1992)
- Direktiva Saveta Evrope br. 409/79 o zaštiti divljih ptica (1979)
- Direktiva Saveta Evrope br. 105/99 o tržištu šumskog reproduktivnog materijala (1999)
- Direktiva Saveta Evrope br. 2158/92 o zaštiti šuma EU od požara (1992)
- Direktiva Saveta Evrope br. 3528/86 o zaštiti šuma EU od atmosferskog zagađenja (1986)
- Direktiva Saveta Evrope br. 1615/89 o uspostavljanju informaciono-komunikativnog sistema o evropskim šumama (1989)
- Direktiva Saveta Evrope br. 89/68 o okvirnom zakonu zemalja članica u klasifikaciji drvne sirovine (1968)
- Direktiva Saveta Evrope br. 1232/98 o statističkoj klasifikaciji proizvoda po aktivnostima u Evropskoj ekonomskoj zajednici (1998)
- Natura 2000

Pored navedenih međunarodnih dokumenata, ova Strategija se bazirala i na sledećim relevantnim strateškim dokumentima EU koji se odnose na oblast šumarstva:

- Strategija šumarstva EU (1998),
- Strategija održivog razvoja EU (2002) i
- Strategija održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara EU (2005).

2.3. Istorijski kontekst

Još 1332. godine putopisac Adam Gijon (*Šumarstvo i prerada drveta kroz vekove, 1992*) je putujući kroz tadašnju Srbiju, opisivao kao zemlju bogatu velikim nepreglednim šumama, a La Martin 1833. godine (*Šumarstvo i prerada drveta kroz vekove, 1992*) putuje kroz moćne hrastove šume Šumadije, koje doživljava kao šume Severne Amerike. Prvi pisani podaci o šumskom fondu Srbije (1884-1885) govore o 208,000 ha državnih šuma, 262,000 ha opštenarodnih i javnih ispusta i 748,000 ha seoskih i opštinskih šuma (1,218,000 ha šuma ukupno), a nešto kasnijim procenama ukupan šumski fond iznosi 1,546,000 ha.

Razvoj ideje održivog gazdovanja ima svoj početak u Dušanovom zakoniku (*XIV vek*) (zabrana krčenja). Iako je sloboda Srbije na celoj sadašnjoj teritoriji bila veoma daleko, uvidevši da narod šumu bez opravdanog razloga uništava – krči, u naredbi Kneza Miloša, 1821. godine (samo 17 godina nakon 1. srpskog ustanka ili 6 godina nakon 2. srpskog ustanka) izdaje zapovest kojom zabranjuje krčenje šume kako se ne bi ostalo bez žiropaše i ogreva.

Na ugroženost šuma krčenjem ukazuje akademik Josif Pančić, 1856. godine, opisujući bezvodne goleti zapadnih strana Kopaonika i Raške.

Shvatajući potrebu radikalne promene odnosa prema šumi, obzirom da niz naknadnih uredbi, naredbi i rešenja države nisu bitnije menjale, po šumu štetne navike naroda, 1891. godine Narodna skupština donosi prvi Zakon o šumama, čime praktično započinje organizovano gazdovanje šumama u Srbiji. Ovaj zakonom se bavi zaustavljanjem uništavanja i krčenja šume, podelom šuma, propisivanjem pravila korišćenja i obnavljanja za sve šume, bez obzira na vlasništvo, stavljajući zajednički interes ispred individualnog.

Posle I Svetskog rata, u toku i posle II Svetskog rata eksploatacija šuma poprima obeležja najjače i interesno najunosnije privredne delatnosti i šume su, uz rudno blago, glavni nosioci privrednog života zemlje. Uloga šume u tom periodu je isključivo privredna, te je logično da je stabilnost šume i princip održivog gazdovanja na najkvalitetnijim kompleksima

prekomernim korišćenjem bio ugrožen do nivoa koji je iznudio ustanovljavanje Fonda za unapređenje šuma (FUŠ) (1955).

Privredni značaj šuma pratila je vrlo obimna normativna delatnost, ali je više orijentisana na organizaciona, finansijska, kadrovska i nadzorna pitanja, a manje na sam razvoj i unapređenje šuma.

Ideju – princip – načelo trajnosti i racionalnosti, odnosno održivog gazdovanja, vidljivu još u Dušanovom zakoniku (zabrana krčenja i dozvoljavanje paše) u sadašnjem stanju šumskog fonda neophodno je razvijati, veoma pažljivom i doslednom primenom naučnih saznanja i iskustava, kako u domenu planiranja, tako i u pogledu realizacije planova u vremenu i prostoru.

2.4. Postojeća strategija

Republika Srbija do sada nije imala sveobuhvatnu, ovakvim dokumentom utemeljenu i definisanu razvojnu strategiju, već se ista definisala kroz zakonsku regulativu i pojedine strateške dokumente kao osnov za razvoj sektora. Globalna šumarska politika pretrpela je značajne konceptijske promene od isključivo ekonomske orijentacije, do isticanja sve važnijih ekoloških, socijalnih i kulturnih funkcija šuma. U skladu sa trendovima evropske i svetske šumarske politike, strategija razvoja šumarstva Republike Srbije mora naći ravnotežu između zadovoljenja svih funkcija šume (ekonomske, ekološke, socijalne i kulturološke). Dokumenti koji se mogu smatrati delom šumarske razvojne politike jesu Zakon o prostornom plan RS (1996), Zakon o šumama (1991) i Zakon o nacionalnim parkovima (1993). S obzirom na prevaziđenost ovih dokumenata, iskazala se jasna potreba za izradom Strategije, kao dugoročnog dokumenta koji razmatra sve značajne strateške elemente i činioce razvoja u šumarstvu Republike Srbije.

2.5. Nacionalne razvojne inicijative

Postoje brojne i značajne razvojne inicijative, koje su relevantne za šumarski sektor. Ovo se, pre svega, odnosi na tekući proces izrade Strategije održivog razvoja RS. Vlada je, takođe, pokrenula inicijativu za reformu javnog sektora i u ovoj važnoj oblasti donela Strategiju reforme državne uprave u RS (2004). U toku je i proces restrukturiranja javnih preduzeća sa ciljem unapređenja rada i racionalizacije poslovanja u njima. Posebna pažnja se poklanja ulozi ruralnih područja i njihovom razvoju. Usvojena je i Strategija razvoja poljoprivrede Srbije (2005), koja sadrži i elemente politike šumarstva kao neodvojivog dela ruralnog razvoja. Za Strategiju je od značaja izrada i donošenje Nacionalnog programa zaštite životne sredine RS, odnosno, lokalnih ekoloških akcionih planova (LEAP).

2.6. Značaj šumarstva

Šume pružaju višestruke koristi: obezbeđuju sirovine za obnovljive i ekološki zdrave proizvode i imaju važnu ulogu u ekonomskom blagostanju, biološkoj raznovrsnosti, globalnom kruženju ugljenika i vodnom bilansu, bitne su za razvoj ekoloških, zaštitnih, turističko-rekreacionih, zdravstvenih i kulturnih usluga, a takođe su i stub održivog razvoja svakog društva.

2.7. Raznovrsnost interesnih grupa

Postoji širok krug učesnika koji imaju interes u šumarskom sektoru, a koji su u manjoj ili većoj meri povezani sa stanjem šuma i šumarskog sektora. Brojne interesne strane uključuju:

- vlasnike i korisnike šuma (privatni vlasnici šuma, javna preduzeća za gazdovanje šumama, nacionalni parkovi i drugi),
- proizvođače i prerađivače šumskih proizvoda (drvena industrija i industrija celuloze, mala preduzeća i zanatske radnje, preduzeća za izvođenje radova u šumarstvu, proizvođači ekološki zdrave hrane, poljoprivredni proizvođači i dr.),
- korisnike zdravstvenih i rekreacionih funkcija šuma, turističke organizacije,
- lokalne zajednice i stanovništvo posebno u ruralnim područjima,
- korisnike lovnih i ribarskih područja,
- vladine i nevladine organizacije, kao i pojedince.

2.8. Svrha

Strategija se donosi zbog definisanja opštih razvojnih ciljeva šumarskog sektora Srbije i opredeljujućih mera za postizanje tih ciljeva. Vlada bi trebala da uspostavi ravnotežu interesa društva u odnosu na šumu stvaranjem povoljne klime za ekonomski razvoj, očuvanje ekoloških vrednosti šuma Srbije, obezbeđenje socijalnih funkcija šuma i predlažući najoptimalniji zakonski okvir za šumarstvo. Kao odgovor na potrebu za promenama, kroz Strategiju održivog razvoja Republike Srbije, Vlada je pokrenula široku inicijativu u reformi svih sektora, pa samim tim i šumarskog, kroz definisanje nove razvojne strategije, predloga zakona i institucionalne promene. Takođe, važno je naglasiti i neophodnost međusektorskog usaglašavanja i sa ostalim strateškim dokumentima na nacionalnom nivou, a pre svega sa Strategijom očuvanja biodiverziteta RS, zatim sa Nacionalnom strategijom održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara RS, te Nacionalnim programom zaštite životne sredine RS, koji su u postupku izrade.

Nakon donošenja Strategije, sledeći korak je izrada Nacionalnog šumarskog programa, kao akcionog plana.

III. Osnovni principi šumarskog sektora

3.1. Održivost razvoja šuma i šumarstva

Šumskim resursima Republike Srbije gazduje se na principima održivog razvoja što proističe iz Ustava Republike Srbije.

3.2. Multifunkcionalnost šuma

Šume su suštinski važne za ekonomski razvoj i očuvanje svih oblika života. Šumski resursi se moraju trajno unapređivati i koristiti, odnosno njima će se gazdovati u skladu sa nacionalnim razvojnim ciljevima i nivoom društveno-ekonomskog razvoja, kao i na osnovu sveukupne nacionalne politike koja je u skladu sa održivim razvojem i zakonima.

Šume predstavljaju najvažniji izvor biološkog diverziteta i imaju ključnu ulogu u održavanju ekoloških procesa i ekološke ravnoteže na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou štiteći osetljive ekosisteme, slivove i izvorišta voda, i predstavljajući “skladište” bioloških resursa i genetskog materijala neophodnog za proizvode biotehnologije. Samim tim, neophodno je preduzeti mere za očuvanje biodiverziteta u šumama i održivo korišćenje njegovih komponenti.

Posebno će se šumskim resursima gazdovati radi zadovoljenja ekonomskih, kulturnih i duhovnih potreba sadašnje i budućih naraštaja. Ove potrebe odnose se na proizvode i usluge od šuma, kao što su drvo i proizvodi od drveta, voda, ljudska i stočna hrana, medicinske usluge, gorivo, rekreacija, zaštita staništa divljih vrsta, predeona raznolikost.

Šume imaju nezamenljivu ulogu u ublažavanju klimatskih promena izazvanih dejstvom čoveka, a vezano za apsorpciju ugljenika. Treba uložiti napore da se kapacitet šuma u ovom smislu stalno povećava.

3.3. Ruralni razvoj i šume

Šume predstavljaju neraskidivi deo napora koji se ulažu za oporavak i razvoj ruralnih područja. Ravnopravnim uključivanjem šuma i šumarstva u projekcije ruralnog razvoja Srbije obezbediće se brži oporavak ruralnih područja.

3.4. Javnost informacija o šumarstvu

Slobodan pristup informacijama koje se odnose na stanje šuma i šumarstva i njihovo pravovremeno saopštavanje, predstavlja osnov za adekvatno odlučivanje i razumevanje problematike šumarstva od strane javnosti. Treba jamčiti pravo slobodnog pristupa takvim informacijama.

3.5. Učešće interesnih grupa

Učešće interesnih grupa u razvoju, implementaciji, analizi i reviziji nacionalne strategije koja se odnosi na šume i proizvode i usluge od šuma, uključujući lokalne zajednice, industriju i druge privredne delatnosti koje zavise od šume, nevladine organizacije i pojedince, predstavlja ključ uspeha razvoja šuma i šumarstva. Izgrađivanje poverenja između svih zainteresovanih strana, kroz ostvarivanje novih međuinstitucionalnih odnosa, unapređenje efikasnosti, transparentnosti i profesionalizma.

Odluke koje se donose i primenjuju u gazdovanju, očuvanju i održivom razvoju šumskih resursa treba da budu sveobuhvatne i zasnovane na procenama ekonomskih i neekonomskih vrednosti šumskih dobara i usluga.

3.6. Povećanje površine i proizvodnosti šuma

Ulaganje napora na održanju i povećanju površine pod šumama i njihove proizvodnosti na ekološki, ekonomski i društveno prihvatljiv način, kroz melioracije, pošumljavanje i gajenje šuma na napuštenim poljoprivrednim zemljištima i degradiranim i obešumljenim zemljištima.

Ističe se uloga i značaj intenzivnih šumskih zasada kao održivih i ekološki ispravnih izvora obnovljive energije i sirovine za industriju, čime će se ublažiti pritisak na prirodne šumske resurse.

3.7. Gazdovanje šumama

Održivo gazdovanje i korišćenje šuma u skladu sa ukupnom nacionalnom razvojnom politikom i prioritetima, na osnovu prihvatljivih nacionalnih ekoloških smernica, a uzimajući u obzir međunarodno prihvaćene metodologije i kriterijume.

3.8. Privrženost međunarodnim obavezama i sporazumima

Strategija i zakonodavstvo u oblasti šumarstva zasniva se na nacionalnim interesima i mora biti usklađeno sa preuzetim međunarodnim obavezama.

3.9. Degradacija šuma i procena uticaja na životnu sredinu

Usled povećanih pritisaka i zahteva koji se postavljaju pred šumske ekosisteme i resurse treba uložiti napore u sprečavanju donošenja i sprovođenja štetnih odluka drugih sektora (finansije, privreda, saobraćaj i ostali) koje mogu dovesti do degradacije šuma, a pre svega korišćenjem mehanizma procene uticaja na životnu sredinu i unapređenje međusektorske saradnje u rešavanju ovakvih konflikata.

3.10. Očuvanje zdravstvenog stanja šuma

Očuvanje zdravlja i vitalnosti šuma, mora biti definisano kao obaveza i odgovornost na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou.

3.11. Naučno istraživanje, obrazovanje i obuka

Naučna istraživanja, inventuru šuma i procene stanja resursa koje sprovode nacionalne institucije, treba, gde je to moguće, da uzmu u obzir promenljivost bioloških, fizičkih, društvenih i ekonomskih parametara, kao i tehnološka dostignuća i njihovu primenu u održivom gazdovanju, očuvanju i razvoju šuma. Posebnu pažnju treba posvetiti istraživanju i razvoju održivog gazdovanja ostalim šumskim resursima.

Trajno izgrađivanje nacionalnih kapaciteta u obrazovanju, nauci i istraživanju, tehnologiji, ekonomiji i socijalnim aspektima šuma i gazdovanju šumama od suštinske je važnosti za očuvanje i održivi razvoj šuma.

IV. Ciljevi strategije razvoja šumarstva

4.1 Uloga države u razvoju sektora šumarstva

Šume kao prirodni resurs i dobro od opšteg interesa uvek su, a naročito u ranijim periodima, bile bitan faktor u razvoju države i predstavljale su izvor dobara, usluga, a time i prihoda ukupnog društva.

Odnos čoveka, društva i države prema šumi prvenstveno je uslovljen njenim prirodnim zakonitostima – veliki i otvoren prostor, dugo trajanje proizvodnog procesa i obnovljivost. Upravo te karakteristike šume ukazuju na potrebu i mogućnost održivog korišćenja, trajnog postojanja i relativno usporenog unapređivanja.

Održivo gazdovanje je moguće trajno ostvarivati ako postoji kontinuitet praćenja i tačnog utvrđivanja stanja šumskog fonda, stručnog i realnog dugoročnog i kratkoročnog planiranja, kao i stručne realizacije planova da bi se odgovorilo potrebama društva i očuvanja životne sredine.

Pritisak koji su aktuelne društveno-političke prilike u zemlji vršile na oblik upravljanja šumama, bez obzira na vlasništvo, imali su negativne posledice po šumarstvo u Srbiji. Takav pristup problemu nije se mogao uskladiti sa oblikom i načinom upravljanja koji bi bio primeren potrebama šumarstva, a naročito u privatnim šumama.

Značaj, stanje šuma i postavljeni ciljevi, zahtevaju, u zavisnosti od odnosa vlasnika prema svojoj šumi, uspostavljanje sistema upravljanja šumama koji garantuje održivost korišćenja šumskih resursa bez obzira na vlasništvo.

Bez posebnih mera ekonomske politike, kao logičnog dela sistema upravljanja šumama koje će uvažavati specifičnosti šume, podrazumevajući trajne, autonomne i institucionalne finansijske mehanizme i okvire, ne može se očekivati unapređivanje šumarstva da bi ono, kao privredna grana, dobilo značajnu ulogu u ukupnom privrednom sistemu zemlje.

Imperativne odrednice "šume, vreme i prostor", takođe, ukazuju na izričitu neophodnost kontinuiranog institucionalnog odlučivanja, kako o globalnim problemima šumskog fonda, tako vrlo često i o problemima na manjim, ali specifičnim šumskim prostorima.

Ovo uspostavlja Vladi zadatak kadrovske i materijalnog dograđivanja Uprave za šume, kao organa državne uprave koje će biti u stanju da uz pomoć savremenog šumarskog zakonodavstva bude nosilac i realizator šumarske strategije, za sve šume u zemlji, kako na centralnom tako i na decentralizovanim nivoima.

Osnovni cilj strategije razvoja šumarstva je očuvanje i unapređivanje stanja šuma i razvoj šumarstva kao privredne grane.

Za postizanje ovog cilja definisana su sledeća opredeljenja:

- Vlada će onemogućiti smanjenje površine pod šumama u Republici Srbiji;
- Vlada će podržavati i štititi sprovođenje održivog gazdovanja šumskim resursima koje podrazumeva njihovo racionalno korišćenje, povećanje, unapređenje i zaštitu uz poštovanje principa višefunkcionalnosti, i održavanje ekološke ravnoteže;
- Uključivanje ciljeva i mera Strategije razvoja šumarstva u politiku i programe ruralnog razvoja Republike Srbije, a u skladu sa usmerenjima EU politike ruralnog razvoja;

- Ostvarivanje osnovnih opredeljenja nacionalne strategije zahetva, pre svega, definisanje optimalnog oblika upravljanja šumama, bez obzira na vlasništvo, kao i posebnih mera ekonomske politike;
- Vlada će obezbediti trajne finansijske mehanizme i prilagoditi poresku politiku potrebama za unapređenje stanja šuma, aktiviranje svih potencijala šuma i razvoja sektora šumarstva, jer je za postizanje krajnjih ciljeva strategije razvoja od bitnog značaja obezbeđenje ekonomske funkcije šuma;
- Vlada podržava razvoj sektora šumarstva tako što će obezbediti regulatorne, institucionalne i ekonomske okvire za sprovođenje održivog gazdovanja šumama, donositi odluke u korist održivog korišćenja drveta i ostalih proizvoda i usluga od šume i time smanjiti postojeće pritiske na šumu;
- Vlada će uložiti napore u pronalaženju optimalnog nivoa decentralizacije upravljanja i gazdovanja šumama,
- Vlada će budući zakonodavni i institucionalni okvir harmonizovati sa zahtevima Evropske Unije;
- Vlada će obezbediti aktivno učešće u međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama i programima, a posebno u pripremi i implementaciji globalnih i rezolucija evropskih procesa;
- U skladu sa Strategijom i važećim propisima Vlada podržava različite oblike vlasništva nad šumom, uz obezbeđivanje jednake pravne zaštite;
- Obezbediti postepeno uvođenje sistema kvaliteta u sektor šumarstva;
- Vlada će obezbediti organizaciono i kadrovsko jačanje institucija za sprovođenje Strategije, doslednu primenu propisa iz oblasti šumarstva, uz efikasno sankcionisanje protivzakonitih radnji vezanih za šume;
- U svrhu realizacije postavljenih ciljeva Strategije, Vlada i ministarstvo nadležno za šume pokrenuće aktivnosti na izradi Nacionalnog šumarskog programa kao akcionog plana za razvoj sektora šumarstva;
- Uspostavljanje kriterijuma i mehanizama za realno vrednovanje šuma;
- Vlada će unaprediti komunikaciju, koordinaciju i saradnju sa ostalim šumarstvu srodnim sektorima.

4.2 Uloga šumarskog sektora u ekonomskom i društvenom razvoju

Veliki broj sitnih šumskih poseda malih ekonomskih mogućnosti čiji vlasnici decenijama svoje šume prekomerno koriste za zadovoljenje najnužnijih potreba svog domaćinstva ukazuje da je šuma u poslednja dva veka bila najprisutniji učesnik u ublažavanju teških ekonomskih i socijalnih problema stanovništva. Sličnu socijalno-ekonomsku ulogu imala je i šuma u državnoj svojini, naročito posle II Svetskog rata.

Politika razvoja zemlje posle II Svetskog rata stvarala je uslove i podsticala radno sposobno stanovništvo ruralnih područja na seobu u gradove, što je stvorilo značajne površine napuštenog poljoprivrednog zemljišta u privatnoj svojini, kao i nepovoljnu starosnu strukturu stanovništva što zahteva neposredne kako finansijske, tako i organizacione mere državnih organa u cilju aktiviranja prirodnih potencijala i stvaranja uslova za opstanak relativno malog broja radno sposobnog stanovništva.

Višestruki interes sadržan u povećanju šumskog fonda pošumljavanjem napuštenog poljoprivrednog zemljišta, izgradnji neophodne putne mreže i malih i srednjih postrojenja za obradu drveta sa lako promenljivim programima u ruralnim područjima su istovremeno dovoljni razlozi za uspostavljanje trajnog i stabilnog profitabilnog sistema finansiranja takvih programa, ali i u oblastima turizma, ugostiteljstva, rekreativnog boravka u prirodi i zdravstva

upotpunjene sa programima kojima bi bile valorizovane prirodne, istorijske, kulturne i druge vrednosti područja.

Pažljivo identifikovani i izvodljivi ciljevi u privatnim šumama mogu se realizovati samo strpljivim zajedničkim naporima vlasnika šuma, šumarskih stručnjaka i odgovarajućih državnih organa u povećanju znanja i veština vlasnika šuma relevantnih za gazdovanje šumama i pronalaženju najoptimalnijih oblika udruživanja.

Cilj je povećanje doprinosa šumarskog sektora ekonomskom i društvenom razvoju Republike Srbije.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Povećanje površine pod šumama podsticanjem aktivnosti i pružanjem pomoći na pošumljavanju zemljišta na kojima je ekonomski i ekološki opravdano gajiti šumu (degradirana zemljišta, napuštena poljoprivredna zemljišta, neobrasla šumska zemljišta, itd);
- Povećanje produktivnosti maksimalnim i racionalnim korišćenjem ukupnog proizvodnog potencijala šumskih područja, koji podrazumeva drvo, nedrvne šumske resurse i održivo korišćenje opšte-korisnih funkcija šuma;
- Uspostavljanje efikasnog sistema zaštite šuma od štetnih biotičkih i abiotičkih činilaca, bespravnih seča, protivpravnih zauzeća, bespravne gradnje i ostalih protivpravnih radnji, kao i sistema za praćenje zdravstvenog stanja i vitalnosti šuma u skladu sa UN/ECE i EU metodologijom;
- Utvrđivanje i donošenje metodologije za vrednovanje svih proizvoda i funkcija šuma;
- Podizanje i održavanje optimalnog kvaliteta i gustine šumskih saobraćajnica, kao i pomoćne infrastrukture (kuće, odmorišta, itd.) radi sprovođenja održivog gazdovanja šumama i obezbeđenja socijalnih i kulturnih potreba društva;
- Šumarski sektor podstičeće unapređenje saradnje sa ostalim sektorima (poljoprivreda, turizam, itd.), finansijskim institucijama i širom javnošću radi što potpunijeg planiranja i korišćenja ostalih potencijala šumskih područja;
- Podsticanje osnivanja i razvoja udruženja privatnih šumovlasnika u cilju jačanja njihovih sposobnosti za realizaciju održivog gazdovanja šumama i primenu naučnih i stručnih saznanja;
- Podsticanje učešća zainteresovanih strana, naročito u ruralnim područjima, u odlučivanju i raspodeli odgovornosti o bitnim pitanjima vezanim za upravljanje šumama;
- Podrška osnivanju i razvoju malih i srednjih preduzeća za obavljanje poslova u šumarstvu i ostalim delatnostima vezanim za šumu;
- Razvoj modernog i jedinstvenog informacionog sistema šumarstva koji će biti kompatibilan sa informacionim i komunikacionim sistemom Evropske Unije (EFIS) unifikacijom podataka na nivou sektora šumarstva;
- Pokretanje istraživanja o ulozi šuma u ublažavanju problema energetske bilansa zemlje čime se stvaraju preduslovi za aktiviranje međunarodnih fondova za unapređenje korišćenja biogoriva. Merama ekonomske politike stimulisaće se potrošnja drveta kao energetske goriva i, istovremeno, omogućiti rešavanje problema šuma u kojima je ogrevno drvo glavni proizvod.

4.3. Uloga šumarskog sektora i šuma u očuvanju i unapređenju životne sredine i zaštiti prirode

Srbija kao zemlja bogata biodiverzitetom, pre svega, u šumskim ekosistemima, kako brojem biljnih i životinjskih vrsta i unutarvrskom varijabilnošću, tako i lepotom predela u potpunosti prihvata koncept održivog razvoja sektora šumarstva i održivog gazdovanja šumama koje čine značajan deo ukupnih prirodnih bogatstava.

Vekovna tradicija oslanjanja srpskog naroda i države na šumu i zajednički život sa šumom doprinosi povećanju svesti o značaju šuma i svim koristima od šume. Takav stav doveo je u novijoj prošlosti i do aktivnog učešća naše zemlje u globalnim procesima zaštite i održivog korišćenja prirodnih bogatstava.

Šumarski sektor Srbije, uvažavajući opšteprihvaćeni princip ravnoteže ekonomskih, ekoloških, socijalnih i kulturnih funkcija šuma, može da pruži značajan doprinos održivom razvoju Republike.

4.3.1. Šume u zaštićenim prirodnim dobrima

Koncept održivog gazdovanja šumama u potpunosti se mora primeniti u gazdovanju šumama u zaštićenim prirodnim dobrima. Podrška ovom konceptu mora se ostvarivati jasnim definisanjem i uravnoteženim određivanjem prioriternih funkcija šuma uz uvažavanje ekonomskih mogućnosti države i potreba stanovništva u tim, u glavnom, ruralnim područjima. Uvažavajući potrebu za izdvajanjem delova šuma u cilju ispunjavanja, pre svega, ekoloških, socijalnih i kulturnih funkcija, u Srbiji je do sada na različite načine stavljeno pod određeni vid zaštite oko 543,000 ha (6,1%) teritorije Republike od čega 5 nacionalnih parkova (Fruška gora, Kopaonik, Tara, Šar planina, i Đerdap – Gvozdena kapija), 15 parkova prirode, 50 strogih i 21 specijalnih rezervata prirode, 284 spomenika prirode, 16 predela izuzetnih odlika, 37 predela od kulturnog i istorijskog značaja i 642 prirodne retkosti.

Neadekvatna valorizacija resursa i usluga, kao i nedovoljna međusektorska i institucionalna saradnja, prouzrokovali su određene nedostatke u gazdovanju šumama u zaštićenim prirodnim dobrima i njihovom uspostavljanju.

Uvažavajući prethodno, izražava se jasna namera šumarskog sektora za aktivnijim učešćem u adekvatnom razvoju mreže zaštićenih područja, usaglašene sa prihvaćenim međunarodnim obavezama, ekonomskim mogućnostima države i potrebama ruralnog razvoja.

Cilj je unapređenje održivog gazdovanja šumama u zaštićenim prirodnim dobrima, zasnovano na usklađenom razvoju ekološke, ekonomske, socijalne i kulturne funkcije šuma, a u skladu sa usaglašenim i prihvaćenim međunarodnim standardima i Nacionalnom strategijom održivog razvoja.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Utvrđivanje i primena nacionalnih kriterijuma i indikatora za ustanovljenje delova šumskih ekosistema kao zaštićenih prirodnih dobara u skladu sa opšteprihvaćenim međunarodnim kriterijumima i indikatorima;
- Usklađivanje postojećih zaštićenih prirodnih dobara sa nacionalnim kriterijumima i indikatorima;
- Utvrđivanje i primena smernica održivog gazdovanja i upravljanja šumama u zaštićenim prirodnim dobrima;

- Unapređenje sistema pravne i fizičke zaštite šuma u zaštićenim prirodnim dobrima, uz utvrđivanje realne nadoknade vlasniku šume za uskraćeno ili ograničeno korišćenje;
- Utvrđivanje modela finansiranja zaštićenih prirodnih dobara;
- Podizanje i održavanje infrastrukture koja je u funkciji unapređenja zaštićenih prirodnih dobara, a u meri u kojoj je to opravdano i ekološki prihvatljivo;
- Uvažavanjem opšteg interesa utvrditi najpovoljniji oblik upravljanja zaštićenim prirodnim dobrima uz obavezno uključivanje lokalnih zajednica i vlasnika šuma;
- Unapređenje kvaliteta informisanja o značaju zaštićenih prirodnih dobara.

4.3.2. Očuvanje i unapređenje biodiverziteta u šumskim područjima

Osnovni interes Srbije je očuvanje i unapređenje veoma bogatog biološkog diverziteta sadržanog, pre svega, u šumskim ekosistemima. Zbog složenog i specifičnog biljno-geografskog položaja Srbija je značajan izvor autohtonih biljnih i životinjskih resursa. Broj od 4300 biljnih vrsta raspoređenih u 157 familija i 888 rodova na teritoriji bivše Jugoslavije, u poređenju sa drugim regionima Evrope i sveta na neposredan način određuje teritoriju Srbije i Balkana kao jedan od najznačajnijih centara florističkog diverziteta Evrope. Šumski ekosistemi Srbije izgrađeni su od oko 250 autohtonih drvenastih vrsta koje prema geografsko-flornim elementima pripadaju srednje-evropskom, pontskom i mediteranskom elementu. U okviru šumskih resursa poseban značaj ima prisustvo 88 divljih drvenastih voćnih vrsta u 18 rodova. I bogatstvo divljeg životinjskog sveta predstavljeno je velikim brojem vrsta slatkovodnih riba (86), vodozemaca i gmizavaca (46), ptica (350) i kopnenih sisara (94). Ovakvo nacionalno bogatstvo zahteva i adekvatan tretman kroz sistemska rešenja za očuvanje i unapređenje biodiverziteta šumskih ekosistema.

Cilj je očuvanje, realno unapređenje, održivo korišćenje i valorizacija biodiverziteta šuma.

Za postizanje ovog cilja bitne su sledeće mere:

- Izrada strategije zaštite, očuvanja i unapređenja biodiverziteta Srbije;
- Razvoj i usaglašavanje propisa sa savremenim zahtevima u održivom upravljanju divljim biljnim i životinjskim vrstama, propisima EU i multilateralnim konvencijama o zaštiti biodiverziteta (zaštita i zabrana korišćenja retkih i ugroženih divljih biljnih i životinjskih vrsta; kontrola prometa i trgovine zaštićenim vrstama i proizvodima od njih, introdukcije egzotičnih vrsta, biljnih ili životinjskih bolesti ili štetočina, domaćih i odomaćenih biljnih ili životinjskih bolesti ili štetočina i vrsta faune koje imaju štetne efekte na životnu sredinu ili su štetni za autohtone vrste divlje flore i faune);
- Promovisanje međusektorske saradnje u zaštiti i unapređenju biodiverziteta, i zaštiti prirode u celini, uz aktivno učešće sektora šumarstva u izradi strategije i akcionog plana za zaštitu, očuvanje i unapređenje biodiverziteta;
- Utvrđivanje i primena nacionalnih kriterijuma i indikatora održivog upravljanja biodiverzitetom, a posebno reprezentativnim, retkim i osetljivim šumskim ekosistemima, ugroženim vrstama i biodiverzitetom u proizvodnim šumama;
- Ažuriranje registra i kartiranje areala divljih biljnih i životinjskih vrsta;
- Unapređenje metoda za usmereno korišćenje genofonda šumskih vrsta drveća kroz *in situ* i *ex situ* očuvanje i unapređenje proizvodnje kvalitetnog šumskog semena i sadnog materijala kontrolisanog porekla, kao i aktivno učešće u evropskom programu za zaštitu šumskog genetskog diverziteta (EUFORGEN);
- Podrška sprovođenju međunarodnih obaveza u zaštiti biodiverziteta u šumskim ekosistemima;
- Unapređenje kvaliteta informisanja o značaju biodiverziteta u šumskim ekosistemima na svim nivoima.

4.3.3. *Zaštitne, socijalne i kulturne funkcije šuma*

Šuma kao najvredniji deo ekosistema, sposoban da značajno poboljša opšte uslove života, zauzima najvažnije mesto u globalnom konceptu zaštite i unapređenja životne sredine i, samim tim, zahteva i poseban tretman kroz primeren sistem zaštite, korišćenja i upravljanja svim funkcijama šuma u okviru održivog razvoja. Ovo se posebno odnosi na zaštitne i regulatorne funkcije šuma u odnosu na vazduh, vodu, zemljište, predele, buku, ublažavanje klimatskih promena na globalnom nivou kroz skladištenje ugljenika u biomasi, ali i socijalnu i kulturnu funkciju šuma. Usaglašenost ekonomske, ekološke, socijalne i kulturne funkcije šuma u sistemu održivosti, od suštinskog je značaja za opstanak šumskih ekosistema i zdrave životne sredine uopšte.

Cilj je očuvanje, unapređenje, održivo korišćenje i valorizacija zaštitnih, socijalnih, kulturnih i regulatornih funkcija šuma.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Obezbeđenje zakonskih i institucionalnih okvira za podršku zaštitnim funkcijama šuma regulisanjem i ograničavanjem prakse gazdovanja šumama u cilju zaštite zemljišta od erozije, zaštite vodnih resursa i infrastrukture;
- Pri izradi nacionalnih, regionalnih i lokalnih prostornih planskih dokumenata obezbediti model međusektorske saradnje koji će uvažavati sve funkcije šuma;
- Izrada smernica pri planiranju i sprovođenju gazdovanja šumama u praksi koje će u potpunosti uvažiti potrebu za očuvanjem, unapređenjem i održivim korišćenjem zaštitnih funkcija šuma;
- Razvoj metodologije za ekonomsku valorizaciju zaštitnih funkcija šuma i utvrđivanje realne nadoknade za korišćenje tih funkcija šuma;
- Stimulisanje fundamentalnih i primenjenih istraživanja u funkciji očuvanja, unapređenja, održivog korišćenja i valorizacije zaštitnih funkcija šuma;
- Redovno sprovođenje inventarizacije i izrada katastra površina šuma kojima se prioritetno gazduje radi očuvanja zaštitnih funkcija šuma,
- Državni organ nadležan za šumarstvo afirmisaće u praksi mehanizam analize uticaja na životnu sredinu za aktivnosti drugih sektora koje neposredno mogu ugroziti šumske ekosisteme, ali i definisati i listu aktivnosti u šumarstvu za koje je neophodno izvršiti ovakvu analizu;
- Vlada će obezbediti, regulatorne, institucionalne i ekonomske mere za pomoć i podršku očuvanju i unapređenju rekreativnih i zdravstvenih (lekovitih) funkcija šuma i omogućiti njihovo održivo korišćenje u šumskim područjima koja ispunjavaju ove funkcije;
- U održivom korišćenju prioritetnih funkcija šuma posebno će se uvažavati običajna i tradicionalna prava autohtonog stanovništva u šumskim (ruralnim) područjima i osigurati zapošljavanje, pravilnu raspodelu prihoda od korišćenja ovih funkcija i zaštitu znamenitih istorijskih i kulturnih objekata i lokaliteta tog stanovništva;
- Vlada će pružiti podršku istraživanju i analizi mogućeg obima i metoda za skladištenje ugljenika u šumama, promovisati efikasnu upotrebu bio-energije iz šuma kojima se održivo gazduje, a u skladu sa Okvirnom konvencijom UN o klimatskim promenama i Kjoto protokolom, i time stvoriti uslove za konkurisanje kod međunarodnih fondova za povećanje površina pod šumama.

4.4. Status i briga o šumama

Postojeće stanje šuma, dosadašnji značaj i uloga šumskog fonda u ukupnoj privrednoj aktivnosti zemlje, značajnije angažovanje društva i države na zaštiti i unapređivanju šuma su nametnuli opredeljenja: zadržavanje vlasništva, zaštita i povećanje i pravno-svojinsko učvršćivanje poseda.

4.4.1 Status i briga o državnim šumama

Državne šume, obzirom na svoju specifičnu javnu funkciju, smatraju se specifičnim državnim kapitalom i predstavljaju garant ostvarivanja ekoloških, socijalnih i ekonomskih interesa društva. Država, kao vlasnik ovog kapitala, ima u odnosu na šumu, dva osnovna interesa: (1) da se vrednost tog kapitala (šuma) ne sme umanjiti, odnosno, da se mora povećavati, i (2) da država (vlasnik) zahteva ostvarivanje višestrukih koristi od tog kapitala (šume).

Održivo gazdovanje državnim šumama podrazumeva obavezu stalne zaštite, održavanja, obnavljanja i time ostvarivanja brojnih opšte-korisnih funkcija šuma koja se mora trajno ostvarivati u svakoj jedinici planiranja.

Postizanje cilja održivog razvoja državnih šuma obezbediće se jasnim opredeljenjem države o zadržavanju i osiguranju vlasništva nad svojom šumom, sprovođenju razgraničenja, stimulisanju arondacije i uspostavljanju i ažuriranju katastra šuma.

Cilj je obezbeđivanje održivog razvoja državnog šumarskog sektora uzimajući u obzir ekološke, socijalne i kulturološke zahteve, kao i stvaranje najveće moguće dodatne vrednosti proizvoda šuma.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Unapređenje sistema planiranja u šumarstvu;
- Razvoj nacionalnih kriterijuma, indikatora i smernica za održivo gazdovanje šumama u skladu sa Sve-evropskim kriterijumima i indikatorima održivog gazdovanja i podsticanje dobrovoljne sertifikacije šuma;
- Kvalitativno i kvantitativno unapređenje šumskih resursa primenom savremenih metoda gazdovanja, pri čemu će se poseban značaj dati monitoringu stanja šuma, zaštiti šuma i biološke raznovrsnosti šumskih ekosistema, ostvarivanju funkcije obrazovanja, istraživanja, rekreacije, turizma i ostalih funkcija šuma;
- Država će težiti stalnom uvećanju i ukрупnjavanju državnog šumskog poseda;
- Država će utvrditi vlasništvo nad šumama kojima sada raspolaže i ažurirati katastar šuma i šumskog zemljišta;
- Identifikovanje i razgraničenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta;
- Dogradnja i usaglašavanje propisa o promeni namene i otuđivanju, kao i pribavljanju šuma i šumskog zemljišta;
- Unapređenje sistema nadzora nad aktivnostima u gazdovanju šumama i šumskim zemljištima u državnoj svojini;
- Razvoj partnerskog odnosa između države i ostalih interesnih grupa u održivom gazdovanju šumama utemeljenom na jasno utvrđenim pravima i odgovornostima.

4.4.2 Status i briga o privatnim šumama

Skromne ekonomske mogućnosti vlasnika šuma, često u vremenima značajnih poremećaja u privrednom i društvenom razvoju zemlje, primoravaju vlasnike da iz svoje šume uzimaju znatno iznad njenih mogućnosti, iako stanje šuma zahteva njegovu pomoć, čime se ugrožava

opšti – nacionalni interes iskazan kroz princip održivog gazdovanja, a posmatrano dugoročno i interes vlasnika. Takav iznuđeni odnos vlasnika prema svojoj šumi i dosta pasivna podrška države u zaštiti i unapređivanju tih šuma, ukazuju na potrebu ulaganja zajedničkih i usklađenih napora države i vlasnika kako bi se stalno obezbeđivale one funkcije šume koje su u opštem i u interesu vlasnika.

Istaknuta odgovornost države u rešavanju skoro svih bitnih problema tog dela šumskog fonda, od utvrđivanja stanja šuma pa do organizovanja šumovlasnika, zahteva preuzimanje inicijative države naročito u slučajevima kada izostane inicijativa vlasnika, kao i odlučne izvršne uloge, kako bi se uspostavio i dostigao istovetan odnos prema šumi bez obzira na svojinski oblik.

Cilj je unapređenje stanja privatnih šuma i održivi razvoj privatnog šumarstva u okviru ruralnog razvoja.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Utvrđivanje stanja šuma u privatnom vlasništvu i razvoj sistema planiranja i kontrole gazdovanja privatnim šumama;
- Stručna i finansijska podrška organizovanju vlasnika šuma u cilju jačanja njihovih sposobnosti u realizaciji održivog gazdovanja šumama;
- Stvaranje efikasnog sistema podrške privatnim vlasnicima šuma i osnivanju malih i srednjih preduzeća u šumarstvu i srodnim delatnostima;
- Stvaranje zakonskih preduslova za nesmetano sprovođenje održivog gazdovanja u slučajevima kada vlasnici nisu u mogućnosti, ne žele ili nemaju interes da sprovedu planska dokumenta, čime ugrožavaju opšti interes i interes drugih vlasnika šuma;
- Vlada će stvaranjem normativnih preduslova omogućiti i merama ekonomske politike podsticati ukрупnjavanje šumskih poseda u privatnom vlasništvu i onemogućiti dalju fragmentaciju šumskih poseda;
- Vlada će optimalno koristiti raspoložive mere ekonomske politike i obezbediti stalna i dugoročna finansijska sredstva za podsticaj vlasnicima privatnih šuma kako bi se obezbedila zaštita i unapredilo stanje šumskih resursa u privatnom vlasništvu;

4.5. Status i briga o divljači

Dugogodišnje odsustvo razvoja institucija i njihove značajnije uloge je dovelo do direktnog ugrožavanja određenih vrsta divljači, po brojnosti i rasprostranjenosti, kao i neadekvatnog i neracionalnog korišćenja.

Sadašnje nezadovoljavajuće stanje populacija divljači je, između ostalog, posledica neodgovarajućeg određivanja države prema pitanjima svojine nad divljači, imovinsko-pravnim problemima koji proističu iz prava gazdovanja divljači i svojinskih prava nad prostorima u kojima se divljač razmnožava i gaji, kao i neodgovarajućeg definisanja lovstva kao privredne delatnosti i lovstva radi zadovoljenja ličnih potreba pojedinca ili grupa, odnosno lovstva kao hobija.

Strategija održivog gazdovanja divljači i razvoja lovstva, zasnovanog na principima mudrog i racionalnog korišćenja prostora, uz adekvatan međusektorski tretman i obezbeđivanje polifunkcionalnog pristupa, definišaće značaj i potrebu unapređenja stanja resursa.

Država je najodgovorniji činilac za razvoj lovstva i obezbeđivanje svih pravno-regulatornih mehanizama, kao presudnih u zadovoljavanju ekoloških, ekonomskih i socijalnih funkcija društva.

Cilj strategije razvoja šumarstva je očuvanje i unapređenje genetskog potencijala, brojnosti i kvaliteta populacija divljači primenom odgovarajućih mera planiranja, gazdovanja i kontrole.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Održivo gazdovanje šumama u svim segmentima (planiranje, realizacija, raspolaganje) koje podrazumeva istovremeno održivo gazdovanje divljači, odnosno stvaranje optimalnih uslova za unapređivanje stanja autohtone divljači i reintrodukciju autohtone divljači;
- Uvažavajući da je divlja fauna dobro od opšteg interesa, a u skladu sa ovom strategijom, organ državne uprave nedležan za šumarstvo i lovstvo pripremiće predlog Strategije razvoja lovstva Republike Srbije;
- Vlada će, na osnovu učešća svih relevantnih činilaca, stvoriti pravne, institucionalne i ekonomske okvire za sprovođenje Strategije razvoja lovstva RS.

4.6. Drvna industrija i tržište proizvoda

Ukupan značaj sektora drvne industrije, koji ima važnu ulogu u stvaranju društvenog proizvoda, zapošljavanju i spoljnoj trgovini Srbije, je danas znatno manji od potencijala koji poseduje. Proces privatizacije velikih društvenih preduzeća za preradu drveta nije do kraja završen i korišćenje tih kapaciteta je na niskom nivou, kao i organizovanost sektora tako da je zaštita interesa prepuštena pojedinačnim preduzećima, koja sa manjim ili većim uspehom lobiraju za sopstvene interese. Gotovo istovetna situacija je i u međusobnom informisanju i saradnji sa ostalim zainteresovanim stranama. U izvozu je mala zastupljenost proizvoda sa većom dodatnom vrednošću, iako se situacija prethodnih godina pozitivno menja. Primenjena tehnologija je pretežno zastarela u velikim sistemima, tako da su proizvodi uglavnom nekonkurentni na zahtevnim inostranim tržištima. Inovacije procesa i proizvoda su na vrlo niskom nivou, kao i standardi kvaliteta koji se skoro ne primenjuju. Sveukupno gledano, sektor se odlikuje vrlo niskom efikasnošću.

Cilj je stvaranje održivog i ekonomski efikasnog sektora drvne industrije koji će biti konkurentan na svetskom tržištu i time doprinosti unapređenju sektora šumarstva, zaštiti životne sredine i razvoju domaće privrede.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Sagledavanje stanja postojećih kapaciteta za preradu drveta;
- Prioritetno definisanje strategije razvoja sektora drvne industrije;
- Završetak procesa privatizacije preduzeća drvne industrije;
- Trajni dijalog predstavnika sektora šumarstva, drvne industrije i ostalih zainteresovanih strana, kao i predstavnika zaštite životne sredine u cilju postizanja optimalnog korišćenja i zaštite šumskih resursa;
- Stalna međusobna komunikacija predstavnika sektora šumarstva i drvne industrije o promenama u okruženju i izazovima na stranim tržištima;
- Ustanovljavanje sistema upravljanja kvalitetom proizvodnje i harmonizacija tehničkih normi iz oblasti drvne industrije sa evropskim i međunarodnim standardima;

- Podsticaj podizanju konkurentnosti na tržištu merama ekonomske politike;
- Stimulacija izvoza proizvoda sa većom dodatnom vrednosti, destimulacija izvoza sirovine i stimulacija izvoza finalnih proizvoda;
- Stimulisanje primene novih tehnologija i inovacija;
- Podrška interesnom i poslovnom udruživanju;
- Jačanje sistema praćenja tokova sirovina i gotovih proizvoda kao uslova za definisanje srednjoročnih mera za razvoj sektora;
- Vlada će obezbediti mehanizme za kreditiranje pod povoljnim uslovima;
- Podsticanje onih programa za preradu šumskih sortimenata manje vrednosti koji su projektno orijentisani na domaću sirovinsku osnovu;
- Stvaranje mogućnosti za započinjanje procesa sertifikacije proizvoda od drveta.

4.7 Obrazovanje i usavršavanje

Stalno sticanje i primena novih znanja, kao i usvajanje novih tehnologija na svim nivoima osnovni su preduslovi razvoja sektora. Obrazovni sistem mora biti u skladu sa potrebama struke u kvalitativnom i kvantitativnom pogledu. Nedostatci u šumarskom obrazovanju koji se u praksi uočavaju odnose se na nedovoljna praktična znanja stečena u procesu školovanja i nedovoljno poznavanje mnogih oblasti od interesa za stabilan razvoj sektora. Dodatne poteškoće u praksi ogledaju se i kroz nedovoljno poznavanje stranih jezika i upotrebu informatičkih tehnologija. Takođe, mnogi međunarodni dogovori i obaveze koje je Srbija preuzela uslovljavaju obrazovanje savremenih kadrova koji će biti u stanju da prate trendove na globalnom nivou. Usled nedefinisane politike razvoja značajan problem predstavlja i hiperprodukcija kadrova fakultetskog obrazovanja bez dugoročnih izgleda za zaposlenje.

Postojeće stanje šumskih resursa, planirane aktivnosti u razvoju sektora i različitost potreba i očekivanja društva u odnosu na šume, nameću potrebu institucionalizovanja kontinuiranog i intenzivnog unapređivanja znanja šumarskih stručnjaka u praksi definisanjem i sprovođenjem programa za osavremenjivanje praktičnih i teoretskih znanja.

Stanje privatnih šuma, problemi privatnih vlasnika šuma koji se mogu sagledati kroz nedovoljnu informisanost i nepoznavanje potencijala šumskih resursa kojima vlasnici raspolažu i načina gazdovanja koji bi omogućio maksimalno korišćenje ovih potencijala, uz poštovanje principa održivosti zahtevaju poseban pristup u stalnom i kvalifikovanom obrazovanju i informisanju privatnih vlasnika šuma.

Slaba koordinacija u saradnji među institucijama u okviru samog sektora, a posebno međusektorska saradnja u oblasti obrazovanja nameće pitanje institucionalizovanja ovih aktivnosti u cilju dobijanja tačnih podataka o kadrovskim potrebama na svim nivoima u šumarskom sektoru i sadržaju obrazovnih programa u skladu sa trendovima.

Cilj je obrazovanje odgovarajućih stručnih kadrova za sektor šumarstva.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Izrada strategije obrazovanja kadrova u šumarstvu koja će dati osnov za uspostavljanje savremenog sistema obrazovanja u skladu sa potrebama i razvojnim pravcima struke u izmenjenim socio-ekonomskim, naučnim i tehnološkim uslovima;

- Osnivanje savetodavnog tela za obrazovanje i obuku u šumarstvu koje će, na osnovu izrađene strategije definisati potrebe za stručnim kadrovima, odgovarajućem institucionalnom prilagođavanju i sadržajem nastavnih programa;
- Inoviranje i razvoj programa obrazovanja šumarskih stručnjaka u broju i kvalifikaciji neophodnoj za nesmetano funkcionisanje i održivi razvoj šumarstva;
- Uspostavljanje sistema obrazovanja privatnih šumovlasnika organizovanjem i razvijanjem posebnih programa obuke kao preduslova za unapređenje stanja u privatnim šumama;
- Obrazovanje i inoviranje znanja kroz stalnu obuku za zaposlene u državnim organima i javnim službama sektora šumarstva.

4.8 Istraživanje

Kvalifikovan istraživački kadar u šumarstvu predstavlja stub razvoja struke u svim segmentima. Nedovoljni istraživački kapaciteti u postojećim istraživačkim institucijama, nedostatak koordinacije u definisanju potreba za rešavanjem akutnih problema prakse, koja često dovodi do preklapanja istraživanja i, time, neracionalnog korišćenja skromnih ljudskih i materijalnih resursa, predstavljaju jedan od glavnih problema u naučno-istraživačkom radu u oblasti šumarstva. Nabrojani nedostaci u naučno-istraživačkom radu, ali i mnogobrojni problemi šumarske struke zahtevaju, pored multidisciplinarnog pristupa, i neophodnu promenu orijentacije sa pretežno fundamentalnih istraživanja na primenjena istraživanja namenjena korisniku, kako velikim sistemima, tako i privatnim šumovlasnicima, kao i malim i srednjim preduzećima.

Cilj je podsticanje primenjenih multidisciplinarnih istraživanja, razvoj tehnologija u šumarstvu i unapređenje kapaciteta u istraživačkim institucijama.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Osnivanje savetodavno-koordinacionog tela za istraživanja od predstavnika šumarskog sektora sa zadatkom jačanja veze između države, obrazovnih i istraživačkih institucija, privatnog sektora, NVO i krajnjih korisnika, i radi formulisanja nacionalnog plana i strategije istraživanja u šumarstvu;
- Institucionalno jačanje i izgradnja postojećih istraživačkih kapaciteta u šumarstvu, drvenoj industriji i zaštiti prirode;
- Sprovođenje nacionalnog plana i strategije istraživanja u šumarstvu uz učešće i materijalnu podršku Vlade i krajnjih korisnika rezultata;
- Uspostavljanje sistema kontrole realizacije i implementacije rezultata istraživanja;
- Podrška primenjenim, ciljno orijentisanim i interdisciplinarnim istraživanjima kako za potrebe šumarskog sektora, tako i privatnih šumovlasnika, malih i srednjih preduzeća i lokalnih zajednica;
- Jačanje i koordinacija međunarodne saradnje u istraživanju i usavršavanju u oblasti šumarstva i prerade drveta;
- Podrška učešću naših istraživača u međunarodnim projektnim timovima stranih naučno-istraživačkih i obrazovnih institucija;

4.9 Informisanje, odnosi sa javnošću i obrazovanje javnosti

Nepostojanje adekvatne međusektorske, ali i unutarsektorske saradnje, dovodi do usporavanja realizacije zadataka postavljenih strategijom razvoja sektora, ali i do pojačavanja konflikata između različitih interesnih grupa. Stvaranje preduslova za informisanje sveukupne javnosti o

stanju šumskih resursa, kao i o merama i aktivnostima na unapređenju stanja u sektoru nisu samo globalni trend, nego i imperativ koji se postavlja pred sektor koji želi da ima veću ulogu u ukupnom razvoju Srbije.

Takođe, osnovno obrazovanje i masovni mediji ne pružaju dovoljno informacija o značaju šuma i šumarstva za dobrobit ljudi i ukupan razvoj Srbije, pa se taj nedostatak uočava kroz nerazvijenu ekološku svest naših građana koja se često ispoljava u različitim negativnim vidovima, a posebno u odnosu na aktivnosti u šumarstvu.

Cilj je uspostavljanje i održavanje mehanizama za efikasno prikupljanje, pohranjivanje, analizu i efikasnu razmenu informacija unutar sektora šumarstva i između ostalih sektora, kao i podizanje nivoa svesti najšire javnosti o važnosti šuma i šumarstva za društvo u celini uz aktivno učešće svih interesnih grupa.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Stvaranje institucionalnih i materijalnih preduslova za uspostavljanje sistema razmene informacija i efikasne komunikacije sa drugim sektorima i unutar sektora šumarstva u zemlji i na međunarodnom nivou i, u tom smislu, obrazovanje Šumarskog saveta;
- Informacije o stanju resursa, merama i aktivnostima koje se sprovede na unapređenju, zaštiti i korišćenju šuma, a posebno na implementaciji budućeg Nacionalnog šumarskog programa moraju biti dostupne svim zainteresovanim stranama i javnosti;
- Pomoć u razvoju nevladinih organizacija, kao partnera države, u informisanju javnosti o sprovođenju ciljeva šumarske politike i unapređenju stanja šuma, kao i u podizanju ekološke svesti;
- Izrada strategije odnosa sektora šumarstva sa javnošću koja će omogućiti:
 - Publikovanje i približavanje ciljeva šumarske politike i propisa najširoj javnosti,
 - Širenje opštih informacija i podizanje svesti o značaju šuma, neophodnosti njihovog očuvanja i zaštiti životne sredine,
 - Predstavljanje rezultata gazdovanja šumama javnosti,
 - Predstavljanje drugih tehničkih informacija, publikacija i rezultata istraživanja koje će pomoći boljem gazdovanju i korišćenju ostalih obnovljivih prirodnih resursa u šumama i zaštićenim prirodnim dobrima,
 - Izgradnja kapaciteta u nadležnom ministarstvu i profesionalnim udruženjima za informisanje javnosti o radu u sektoru šumarstva;
- Razviti i pokrenuti proces edukacije celokupne javnosti (počev od osnovnog obrazovanja) u cilju podizanja svesti o značaju šuma i šumarstva za dobrobit ljudi i ukupan razvoj Srbije.

4.10 Međunarodna i regionalna saradnja

Razmena znanja iskustva i tehnologija je bitan činilac razvoja sektora i može se ostvariti samo aktivnom međunarodnom saradnjom. Značaj šuma za opstanak čovečanstva posebno je shvaćen u proteklih 15-tak godina, a naročito nakon Samita o životnoj sredini i održivom razvoju, održanom 1992. godine u Rio de Žaneiru. Aktivnosti koje se odnose na unapređenje i zaštitu šuma odvijaju se na globalnom i regionalnim nivoima, od kojih Forum za šume Ujedinjenih Nacija (UNFF) i Ministarska konferencija za zaštitu šuma u Evropi (MCPFE) imaju vodeći značaj za razvoj šumarstva. Rezultat dugogodišnjih sankcija UN prema Srbiji, baš u periodu najznačajnijih zbivanja na polju šumarstva, je i kašnjenje u uključivanju u ove procese, a posebno u izradi strateških dokumenata i njihovoj implementaciji.

Cilj je uspostavljanje i ojačavanje međunarodne saradnje na globalnom i regionalnom nivou u svim aspektima šumarstva i srodnim oblastima zasnovane na ravnopravnosti i nacionalnim interesima.

Za postizanje ovog cilja planirane su sledeće mere:

- Stvaranje institucionalnih, organizacionih, normativnih, materijalnih i kadrovskih preduslova za unapređenje međunarodne saradnje;
- Stvaranje uslova za implementaciju ratifikovanih međunarodnih rezolucija, konvencija i sporazuma u oblasti šumarstva i zaštite prirode;
- Redovno prisustvo na međunarodnim skupovima u cilju aktivnog uključivanja u procese i pripremu dokumenata od važnosti za razvoj sektora;
- Promovisanje regionalne saradnje u oblasti šumarstva u cilju održivog korišćenja, gazdovanja i očuvanja šumskih ekosistema.

V. Podrška implementaciji Strategije

Ključni elementi za podršku implementaciji strategiji razvoja šumarstva su:

- 5.1. Sektorsko planiranje
- 5.2. Investiranje u sektor
- 5.3. Sektorska i međusektorska koordinacija
- 5.4. Reforma institucija
- 5.5. Šumarsko zakonodavstvo
- 5.6. Međunarodna i regionalna saradnja
- 5.7. Praćenje i ocenjivanje sektora

5.1. Sektorsko planiranje

Nacionalni šumarski program (NFP), kao dokument, pruža akcioni okvir za razvoj sektora šumarstva i redovno će se inovirati u skladu sa društveno-ekonomskim promenama. Ovo će biti potpomognuto procesom redovnog izveštavanja o stanju šuma i šumarstva u Srbiji.

Nacionalni šumarski program predstavlja akcioni plan koji sadrži jasno definisane ciljeve i rokove, kao i nosioce obaveze njihovog izvršenja u procesu realizacije Strategije.

Sistem planiranja u šumarstvu odvijace se na dva nivoa:

- Nivo opšteg šumsko-razvojnog planiranja, odnosno planiranja namena i funkcija šuma u okviru većih područja, bez obzira na vlasništvo, vršice se uz saglasnost Vlade.
- Nivo posebnog planiranja gazdovanja šumama na nivou gazdinskih jedinica, odgovornost je vlasnika, odnosno korisnika šuma.

5.2. Investiranje u sektor

Implementacija Strategije zahteva značajne finansijske i ljudske resurse. Vlada će stvoriti uslove za trajno i stabilno investiranje u sektor šumarstva kroz proces realizacije Nacionalnog šumarskog programa.

Plansko investiranje zahteva koordinaciju između sledećih učesnika:

5.2.1 Privatni sektor

Stvaranje povoljne klime za investiranje u privatnom sektoru, što podrazumeva finansijske olakšice, uklanjanje tržišnih barijera, iniciranje izmene i dopune propisa u šumarstvu, iznalaženje optimalnog oblika za finansiranje zaštite i unapređenja stanja šuma, kao i razvoj transparentnijeg i pouzdanijeg administrativnog i regulativnog sistema, a sve u cilju razvoja tržišno orijentisanog šumarstva.

5.2.2 Državni sektor

Obim i struktura investiranja u državni sektor zavisice od ekonomske vrednosti šumskih resursa koja pretpostavlja analizu različitih uticaja troškova i koristi u zaštiti i unapređenju stanja šuma, razvoju šumarstva i očuvanju životne sredine. Nekoliko je oblasti gde će Vlada unaprediti mogućnosti za stvaranje prihoda:

- preusmeravanje dela vodnog doprinosa koje šumarstvo izdvaja za odvodnjavanje u programe i projekte namenjene unapređenju zaštitnih funkcija šuma,
- uvođenjem novih doprinosa za očuvanje i unapređenje regulatorne funkcije šumskih ekosistema u ublažavanju globalnih klimatskih promena i ostalih opštekorisnih funkcija šuma, a pre svega proizvodnje kiseonika, apsorpcije gasova aerozagađivača i teških metala, očuvanja vodnih resursa, zaštite zemljišta od erozije, rekreativnih i zdravstvenih funkcija šumskih ekosistema,
- razviti postupak efikasnijeg korišćenja sredstava namenjenih zaštiti i unapređivanju šuma (prihodi ostvareni od naknada za korišćenje i krčenje šuma),
- uvođenjem dugoročnih kredita uz niske kamatne stope za potrebe podizanja novih šuma i unapređenje stanja postojećih šuma (Kjoto protokol).

Akumulacija finansijskih sredstava omogućice:

- postizanje krajnjih ciljeva Strategije i razvojnih programa,
- stvaranje povoljnih uslova za korišćenje sredstava podrške kroz programe EU i ostale programe na nacionalnom nivou,
- sprovođenje dugoročnih istraživačkih programa, i
- razvoj i implementaciju novih tehnologija u procesu proizvodnje u šumarstvu.

5.2.3 Razvojni partneri

Podrška razvojnih partnera biće potrebna za razvoj šumarskog sektora do izgradnje sistema za održivo finansiranje iz nacionalnih izvora. Vlada će sa donatorima i razvojnim agencijama obezbediti mehanizme finansijske podrške za realizaciju Nacionalnog šumarskog programa.

5.2.4 Međunarodna finansijska pomoć

Aktiviraće se ostali izvori finansiranja razvoja sektora, uključujući i kredite za skladištenje ugljenika i međunarodne fondove za podršku očuvanju biodiverziteta.

5.3 **Sektorska i međusektorska koordinacija**

U okviru sektora šumarstva stvoriće se forum za sektorsko planiranje i koordinaciju, odnosno Šumarski savet. Savet će uključivati predstavnike Vlade i ministarstva nadležnog za oblast šumarstva, ostalih državnih organa koji imaju uticaj na razvoj šuma i šumarstva, predstavnike lokalnih vlasti, privatnog sektora, naučnih i obrazovnih institucija i ostalih važnijih interesnih

grupa. Šumarski savet je informativno, konsultativno i koordinativno telo čiji je prvenstveni zadatak koordinacija svih interesnih grupa u sektoru šumarstva, vodeći računa o ruralnom i regionalnom razvoju, zaštiti životne sredine, kao i o međunarodnim konvencijama, sporazumima, direktivama i procesima.

Šumarski savet omogućiće javnosti, inostranim partnerima i svim zainteresovanim stranama uključivanje u debate o razvoju šumarskog sektora, čime će dati doprinos unapređenju sektorskoj i međusektorskoj saradnji.

5.4 Reforma institucija

Reformisaće se i ojačati institucije šumarskog sektora radi implementacije Strategije. Ovo će biti zasnovano na:

- redefinisaniu uloga i odgovornosti u šumarskom sektoru na centralnom, regionalnim i lokalnim nivoima, kao i redefinisaniu odnosa između institucija u sektoru šumarstva,
- znatno povećanoj ulozi privatnog sektora u obezbeđenju dobara i usluga od šume,
- razvoju i jačavanju nevladinog sektora, institucija i organizacija na lokalnom nivou,
- definisanju uloge šumarskog sektora u ukupnom ruralnom razvoju,
- transparentnosti sektora šumarstva.

Reforma šumarskog sektora i restrukturiranje njegovih funkcija podrazumeva redefinisanje uloga i odgovornosti za učesnike i poboljšanje koordinacije u sektoru. Ova Strategija predstavlja polaznu tačku za funkcionalnu analizu institucija u upravljanju i gazdovanju šumama.

Funkcionalni pristup upravljanju šumama ostvaruje se kroz sledeće funkcije:

- Izvršna (učestvovanje u izradi stručnih osnova u postupku pripreme predloga šumarske strategije, Nacionalnog šumarskog programa, propisa u ovoj oblasti, donošenje i sprovođenje planskih dokumenata uz učešće i informisanje svih interesnih grupa i javnosti);
- Nadzorna (sprovođenje inspeksijske kontrole primene propisa);
- Podrška (sprovođenje savetodavne i finansijske podrške u cilju obezbeđenja funkcija šuma i razvoja privatnog sektora, od strane države i njenih institucija);
- Vlasnička (vlasničko upravljanje i održivo gazdovanje šumama na način koji povećava njihovu vrednost i ostvarivanje prihoda)

U skladu sa Strategijom, izvršna, nadzorna i funkcija podrške ostvarivaće organ državne urave nadležan za šumarstvo, dok će se vlasnička funkcija ostvarivati kroz aktivnosti pravnih i fizičkih lica, a prema sledećim osnovnim principima:

- Izvršna, nadzorna i funkcija podrške, institucionalno se odvajaju od gazdovanja šumama (vlasnička funkcija),
- Izrada sektorske strategije odvoja se od procesa njene implementacije,
- Nadzor se realizuje kroz inspeksijske poslove u cilju ostvarivanja održivog gazdovanja šumama,
- Funkcionalno organizovanje nadzora zasnovano je na administrativnoj podeli Republike da bi se omogućilo upoređivanje informacija i saradnja u okviru regiona.

5.4.1 Uprava za šume

Uprava za šume predstavlja organ uprave u sastavu ministarstva, koja se obrazuje za izvršne i sa njima povezane inspekcijske i stručne poslove. Pored navedenih poslova, Uprava za šume predstavlja sektor šumarstva Srbije u međunarodnim organizacijama, procesima i koordinira međunarodnu saradnju unutar sektora.

5.4.2 Preduzeća za gazdovanje šumama.

Vlada će radi ostvarivanja vlasničke funkcije u odnosu na gazdovanje državnim šumama pronaći optimalno institucionalno i organizaciono rešenje, rukovodeći se sledećim principima:

- gazdovanje državnim šumama radi ostvarivanja prihoda vršiće se u skladu sa zakonskim odredbama o gazdovanju državnim šumama i drugim odgovarajućim propisima,
- preduzeća za gazdovanje državnim šumama plaćaju odgovarajuću naknadu za korišćenje ovog resursa, a ista će se isključivo koristiti u svrhu zaštite i unapređenja šuma,
- gazdovanje šumama radi ostvarivanja svih ostalih funkcija šuma mora biti adekvatno valorizovano,
- preduzetništvo u šumarstvu regulisano je jedinstveno za obe vrste vlasništva nad šumom,
- država, kao vlasnik ostvaruje prihod od održivog gazdovanja šumama,
- cene proizvoda od šuma se formiraju na tržišnim principima,
- šumarstvo mora ostvariti konkurentnost na međunarodnom tržištu.

Vlada se obavezuje da će radi ostvarivanja vlasničke funkcije i ciljeva Strategije pristupiti restrukturiranju postojećih javnih preduzeća za gazdovanje šumama.

5.4.3 Lokalna vlast

Aktivnosti će biti usmerene na razjašnjavanju uloge lokalnih vlasti u ostvarivanju ciljeva šumarske strategije i izgradnju ljudskih kapaciteta na lokalnom nivou. Ovo uključuje:

- investiranje u očuvanje, unapređenje i zaštitu šuma na lokalnom nivou,
- uključivanje planova za gazdovanje šumama u planove razvoja lokalnog područja,
- slobodan pristup i razmenu informacija sa lokalnom samoupravom,
- učešće u procesu ustanovljavanja i gazdovanja zaštićenim prirodnim dobarima.

5.4.4 Privatni sektor

Vlada će značajnije pomoći uključivanje privatnog sektora u razvoj šumarstva, a posebno u podizanju novih šuma i intenzivnih zasada, putem:

- bolje savetodavne i tehničke podrške,
- davanjem finansijske podrške i ekonomskih olakšica,
- pojednostavljenih i transparentnih administrativnih procedura,
- obezbeđivanja edukacije i treninga.

Pored ovoga, unaprediće se i regulativa koja se odnosi na sprovođenje aktivnosti u privatnim šumama u cilju održivog gazdovanja, zaštite životne sredine i sprovođenja za društvo najbolje prakse u gazdovanju šumama uvažavajući prava i interese privatnih šumovlasnika.

5.4.5 Nevladine organizacije

Aktivnu ulogu u propagiranju održivog razvoja sektora šumarstva imaju nevladine organizacije, što se ogleda u sledećem:

- podizanje svesti lokalnog stanovništva za održivo korišćenje i očuvanje šuma,
- ojačavanje demokratskog društva,
- podrška aktivnom učešću u gazdovanju šumama na svim nivoima,
- podrška pružanju savetodavnih usluga,
- osiguranje uključivanja problema na lokalnom nivou u razvojne procese na nacionalnom nivou,
- slobodan pristup informacijama, njihova aktivna razmena i objavljivanje.

5.5 Šumarsko zakonodavstvo

Novim Zakonom o šumama obezbediće se zakonski okvir za implementaciju Strategije. Ovim će se zameniti postojeći Zakon o šumama iz 1991. godine. Vlada će, takođe, preduzeti aktivnosti na usaglašavanju Zakona o zaštiti životne sredine (2004), Zakona o lovstvu (1993), Zakona o vodama (1991), Zakona o poljoprivrednom zemljištu (1992), Zakona o nasleđivanju (1995), Zakona o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa (2000), Zakona o lokalnoj samoupravi (2002) i ostalih propisa koji na posredan ili neposredan način utiču na sektor šumarstva.

Ključna pitanja novog zakonodavnog okvira uključice:

- održivo gazdovanja šumama;
- uspostavljanje mehanizama za učešće interesnih grupa u razvoju šumarstva,
- postavljanje okvira za koordinaciju i planiranje u sektoru,
- definisanje uloge i odgovornosti institucija i interesnih grupa u sektoru šumarstva i uspostavljanje jasnih relacija između države i preduzeća za gazdovanje državnim šumama,
- uspostavljanje realnog i funkcionalnog sistema finansiranja u šumarstvu,
- definisanje optimalnog modela organizovanja javne šumarske službe za obavljanje poslova u privatnim šumama,
- usaglašavanje sa ratifikovanim međunarodnim konvencijama i protokolima u oblasti šumarstva, odnosno EU pravnom redu (*Acquis Communautaire*).

5.6 Međunarodna i regionalna saradnja

Republika Srbija kao potpisnik većeg broja međunarodnih sporazuma koji utiču na šumarski sektor, ispuniće preuzete obaveze kroz implementaciju u domaće zakonodavstvo. Vlada će se aktivno angažovati na njihovom sprovođenju. Srbija će kao međunarodno priznat činilac, aktivno učestvovati i u procesu donošenja budućih međunarodnih sporazuma, vodeći računa o zaštiti svojih nacionalnih interesa.

Ratifikovani međunarodni sporazumi od značaja za sektor šumarstva su:

- Agenda 21,
- Okvirna konvencija UN o klimatskim promenama,
- Konvencija o biodiverzitetu,
- Rezolucije Ministarske konferencije o zaštiti šuma u Evropi,
- Konvencija o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima,
- Konvencija o močvarnim područjima (Ramsarska konvencija),
- Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vstama - CITES Konvencija,

- Konvencija o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine.

5.7 Praćenje i ocenjivanje sektora

Vlada će ocenjivati uticaj institucionalnih reformi i strategija razvoja kao dela Nacionalnog šumarskog programa. Uticaj će se meriti korišćenjem sledećih mogućih indikatora uspeha:

- održavanje vitalnih ekoloških usluga šuma i očuvanje biodiverziteta,
- održivo korišćenje resursa,
- ekonomski rast u oblasti poslova vezanih za šume i šumarstvo,
- povećanje standarda ruralnog i urbanog stanovništva koje zavisi od šuma,
- vidljiva primena preuzetih međunarodnih obaveza,
- organizovano i razvijeno privatno šumarstvo (osnovana udruženja privatnih šumovlasnika sposobna za aktivno učešće u donošenju odluka o razvoju sektora),
- modernizacija sektora državnih šuma.

Svi programi investiranja u sektor šumarstva sadržavaće planove praćenja i ocene uspešnosti sektora i razviti posebne indikatore koji ukazuju na napredovanje i uticaj sektora. Rezultati ovog sektorskog praćenja i ocene uspešnosti biće redovno publikovani (svake druge godine) u vidu Izveštaja o stanju sektora šumarstva.

VI. Završni deo

Ova Strategija je osnova za reformu sistema u oblasti šumarstva i za izradu normativnih i drugih dokumenata iz oblasti šumarstva.

Ovu Strategiju objaviti u "Službenom glasniku Republike Srbije".

V L A D A

05 Broj: 322-3931/2006.
U Beogradu, 06. jula 2006.

PREDSEDNIK